

פניני הפרשה

פנינים נפלאים לפרשת חיי שרה-מברכים

שנלקטו ע"י הרב אברהם פוליאס

גליון מס' 264

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה (פרק כ"ג פסוק א')

מה טעם ראתה התורה לנכון לחזור ולהדגיש שני חיי שרה לאחר שכבר נכתב כי חייתה מאה ועשרים ושבע שנה ופשוט כי אלו היו שנות חייה?

וביאר רבי יעקב קמיניצקי שמיתתה של שרה נגרמה כתוצאה משמועת פרשת העקידה אשר הבהילה את שרה עד שפרחה נשמתה ממנה, וקול יצא אז בעולם כאילו העקידה גרמה למיתתה ולולי זאת טענו האנשים אפשר והיתה חיה עוד שנים רבות, וכנגד טענה זו העידה התורה כי באמת אלו היו שני חיי שרה דהיינו שנותיה הקצובות והמדודות לה מראש, והעקידה לא היתה אלא כלי ומכשיר בידי מלאך המות כדי ליקח את נשמתה, ומספר שנותיה של שרה לא היה כתוצאה של בשורת העקידה והיא שהיתה סיבה בשל מספר שנותיה הקצוב של שרה.

ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה (כ"ג ב') כתוב ברש"י ד"ה "לספוד לשרה ולבכתה" נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקידה, שנזדמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחתה נשמתה ממנה ומתה.

יש לעיין הרי קיימא לן ששלוחי מצוה אין נזוקים ולמה סבבו מן השמים שתמות על זה? וכעין זה יש להקשות בריש מדרש אסתר גבי אנשי אלכסנדריא שאמרו נדליק וכל דבעי ימטי עלן ועל זה נתגלגל שנהרגו כולן וקשה נהי שהיו חייבין עונש כדאמר בגמרא דעברו על לא תוסיפון לשוב וכו' אבל למה גלגלו שימותו דוקא על ידי מצוה שמסרו נפשם על זה? וכן קשה בשבת (ק"ח) יהי חלקי ממתי בדרך מצוה וקשה הא שלוחי מצוה אין נזוקים, וקשה לומר דכל הני מקרי שכיח הזיקא?

וביאר בספר טעמא דקרא שמה שמדובר דשלוחי מצוה אין נזוקים היינו דהמצוה לא תגרם להם שום היזק אבל אם הגיע זמנו למות בלא"ה אם כן אדרבה זכות הוא לו שמסבבין מן השמים מיתתו על ידי מצוה דהוי כמוסר נפשו על קדושה ה' ולכן אנשי אלכסנדריא שהגיע זמנם ליענש ולפי שהיו צדיקים סבבו מן השמים שימותו על ידי מצוה דהוי כמוסר נפשם עבור המצוה דשכרו מרובה מאד וכן הענין בשרה וכן בהא דכל כתבי וזבה יתיישב בכמה דוכתי, ומה שכתוב בקדושין (ל:). והא שלוחי מצוה אין ניזוקין ולא משני כהאי גונא האמת משני דבמקום דשכיח הזיקא אין סומכין.

ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חת לאמר (פרק כ"ג פסוק ג')

לכאורה המילה "פני" נראית מיותרת די היה שיכתב ויקם אברהם מעל מתו?

וביאר רבי יהונתן איבשיץ שבמילה זו רמז הכתוב את אפשרות מקום קבורתה של שרה במערת המכפלה שכן אין נקברים במערת המכפלה אלא אותם שזכו למות במיתת נשיקה ומהיכן ידע אברהם אשר לא היה לצידה של שרה שעה שפרחה נשמתה כי אכן מתה במיתת נשיקה ולא על ידי מלאך המות, מפניה של שרה ידע זאת שהרי אמרו חז"ל כי שלש טיפות בחרבו של מלאך המות ממנו מסריח המת וממנו פניו מוריקות וכו' ופניה של שרה אשר לא הוריקו ואשר לא נשתנו מכפי שהיו בחייה העידו כי לא מחרבו של מלאך המות מתה כי אם במיתת נשיקה, וזהו שאמר הכתוב ויקם אברהם מעל פני מתו לאחר שראה את פני מתו ראה כי ראויה שרה להקבר במערת המכפלה ומשום כך ביקש שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו.

ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו בכסף מלא יתננה לי בתוכם לאחזת קבר (פרק כ"ג פסוק ט')

ויש לעיין דהוה ליה למכתב ימכרנה לי ומהו יתננה שהוא לשון מתנה וגם מה שאמר עפרון השדה

לגמלים הרי זו פחיתות כבוד לאליעזר שהרי בכך נראה כאילו משווה את האדם לבהמה להשקותם בכלי אחד ומאיך גיסא אם תשפוך את שיירי כוסו הרי זה כאילו מתייחסת אל שיירי שתייתו כאל שופכין בין כך ובין כך היתה רבקה פוגעת בכבודו של אליעזר, מה עשתה רבקה נתחכמה ועשתה את עצמה כאילו רצה כדי להשקות את הגמלים ובמרוצתה העמידה פנים כאילו נפל כד המידה תוך כדי ריצה והמים נשפכו וכך היתה יכולה למלא בכד מים חדשים וגם שלא לפגוע בכבודו של אליעזר.

ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם (כד כב)

מה הי' צריך להודיענו המשקל?

וביאר רבינו בחיי שרמז לך במתנות אלה שעתיד לצאת ממנה עם מקבלי התורה שיביאו שקלים שכתוב בה בקע לגולגלת ושיקבלו שני לוחות הברית שהם י' הדברות ויש בכללם קע"ב תיבות וזהו שני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם (כנגד י' דברות) ועוד כי לשון שקל הוא נוטריקון אש קול רמז למ"ת (דברים ד) מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה, ומזה יש לך להתבונן בדבר המן הרשע וכו' וזהו שרמז כאן בתפלה אנכי בדרך נחני ה' כי זכות התורה שהוא אנכי שעתידין בני ישראל לקבל היתה עמו בהצלחת הדרך והנה כל המאורעות האלה לרבקה הכל סימן לבני ישראל בדרך המדבר כשם שהיה מלאך עמו בדרך מכח תפלתו של אברהם שאמר הוא ישלח מלאכו לפניך כך מצינו בדרך במדבר הנה אנכי שולח מלאך לפניך וכו' וכשם שעלו המים לקראתה כן בבני ישראל בדרך המדבר עלי באר ענו לה והעבד שנתן לה המתנות האלה רמז לה בהן כי כשם שקבלה היא המתנות האלה על ידי העבד כן בני ישראל עתידים לקבל התורה על ידי משה עבד ה' שהוא היה העבד הנאמן אשר כל טוב אדוניו בידו והענינים האלה שנרמזו בנשואי יצחק ורבקה שהולידו ליעקב ובניו אשר יצאו מהם עם מקבלי התורה נרמז כל זה בשליחות העבד למעלת האבות והמקרים שאירעו לעבד בהצלחת הדרך ודגמת המקרים שאירעו לבני ישראל.

ויישם לפניו לאכל ויאמר לא אכל עד אמ דברתי דברי ויאמר דבר (כד לג)

ויושם קרי ויישם כתיב בשני י' ודרשו חז"ל סם המות הטיל לו בקערה כדי שימות ויטלו כל ממונו ולא עלתה בידם כי נתחלפה לו בשל בתואל ולכך כתיב ויישם כי אות ו' ושני י' כמספר השם כ"ו ורמז לך הכתוב שהיה אוכל הסם לולא ה' שהיה לו והצילו בזכות אברהם.

העלון נתרם

להצלחת התורם ובני ביתו בכל מעשה ידיהם

ולרפ"ש הרב אליעזר בן מרים בתושח"י

והילד שמואל בן צביה בתושח"י

ולזרע של קיימא לאברהם בן מיכל ונעמי בת אסתר יהודית בקרוב ובנקל

ולע"נ רבינו מרן שר התורה רשכבה"ג ר' שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל קניבסקי זצוק"ל

נלב"ע ביום שושן פורים תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה.

וסבי הרב מנחם מנדל בן ר' נחמיה קובלבסקי זצוק"ל נלב"ע כ"ג חשון

וסבתי מרת מלכה בת ר' צבי יצחק קריזר ע"ה נלב"ע י"ב תשרי תשפ"ג

מזל טוב להרב אליעזר בן אריה לרגל הולדת בתו ולרגל הבר המצווה לבנם

יה"ר שיזכו ההורים לגדלה ולחנכה לתורה לחופה ולמעשים טובים וירונו נחת מכל יוצ"ח.

ניתן לקבל את העלון במיל: 4157546@gmail.com

אפשר לבקש גם בפלאפון אבל רק בין הסדרים 0534157546

ניתן להוריד את העלון באתר דרוש, ביום חמישי. הדרכה: נכנסים לדרשו ובוחרים הורדת

עלוניו, לחפש עלון בשם פנינים נפלאים, (לעלון קוראים פניני הפרשה – פנינים נפלאים).

נתתי לך והמערה וכו' לעיני בני עמי נתתיה ולמה כפל כל כך הרבה פעמים נתתי, וגם למה הזכיר בכל הפרשה לעיני בני עמי לעיני בני חת לכל באי שער עירו כ"פ?

וביאר בספר טעמא דקרא דאברהם אבינו חשש שאם ימכרנה לו יערערו אחר כך השכנים משום דינא דבר מצרא ואף על גב דלקבורה לית בה משום דינא דב"מ הני מילי אם המוכר צריך המעות לקבורה ולא נאמר על הלוקח, ולכן ביקש שיתן לו מתנה דקיימן לן שמתנה אין בו משום דינא דב"מ ורק שלא יתיירא שלא יקבל הכסף אמר לו בכסף מלא יתננה לי כלומר שאתן לו כל המחיר ורק שיתן לי אותה לא עבור הכסף רק בתורת מתנה ועפרון השיב שמסכים לתת בתורת מתנה אך מה שאתה חושש משום דינא דב"מ לעיני בני עמי נתתיה לך שכולם נמצאים בשעת מעשה ולא יוכלו לערער אחר כך משום דינא דב"מ ורמז בזה שרצונו יותר במכירה ולכן עשה אברהם כדבריו וידבר אל עפרון באזני עם הארץ וכו' וישקול וכו' באוזני בני חת כדי שלא יהא מערער אחר כך.

שם:

כתוב במדרש רבה אמר רבי אבהו שכפף הקב"ה קומתו של אדם הראשון וקברו בתוכה.

מהי אותה קומה אשר הוצרך הקב"ה לכופפה כדי לקבור את אדם הראשון?

וביאר בספר דברי שאול כי חז"ל דיברו כאן בלשון משל וחידות לא לגובה וקומה כוונת כי אם לאורך ימי חייו של אדם הראשון, מלכתחילה נברא אדם הראשון על מנת שיחיה חיי נצח ורק משחטא בעץ הדעת נקנסה עליו מיתה את נצחיות חייו המשילו חז"ל לקומה גבוהה אשר נכפפה כביכול לאחר שחטא המיתה שנגזרה עליו ואשר הביאה אותו אל מערת המכפלה מכונה על ידי חז"ל כפיפות קומה וזהו גם פשוטם של דברי חז"ל במקום אחר על פיהם היתה קומתו של אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו וכיון שחטא הניח הקב"ה את ידו עליו ומיעט את קומתו והיינו עליו מיתה הנחשבת לו כמעוט קומה.

וידבר אל עפרון באזני עם הארץ לאמר אך אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח ממני ואקברה את מתי שמה (פרק כ"ג פסוק י"א)

מדוע שינה עפרון בלשון הנתניה בין השדה נתתי לך ובין המערה לך נתתיה?

וביאר בספר טעמא דקרא שכן הלכה היא (ב"ב ס"ז). כי המוכר את החצר מכר את הבורות את השיחין ואת המערות שבה אף על פי שמכר בסתם ולא פירש וזהו שאומר עפרון השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה ממילא שכן קנינה נכלל בקנין השדה.

וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרון את הכסף אשר דבר באזני בני חת ארבע מאות שקל כסף עבר לסחר (פרק כ"ג פסוק ט"ז)

מדוע שילם אברהם אבינו דוקא במטבע העוברת לסוחר?

וביאר רבי יהונתן איבשיץ שכן הלכה היא כי אסור לתת כסף לעכו"ם כדי שלא יתיך אותו ויעשה ממנו פסל, ודין זה אינו אלא בכסף היינו במטיל כסף או זהב אך מותר לתת מטבע לגוי כיון שאין חשש שיבוא הגוי לעשות ממנו פסל משום שחס על ממונו ועל הנזק שיגרם לו מכך, כסף' סתם הוא מטיל כסף אך כסף עובר לסוחר' מובנו מטבע, אברהם אבינו שקיים את מצוות התורה עד שלא ניתנה דקדק לשלם במטבע דוקא.

ויקם שדה עפרון אשר במכפלה אשר לפני ממרא השדה והמערה אשר בו וכל העץ אשר בשדה אשר בכל גבלו סביב, לאברהם למקנה לעיני בני חת בכל באי שער עירו, ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו אל מערת שדה המכפלה על פני ממרא הוא חברון בארץ כנען, ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם לאחזת קבר מאת בני חת (כ"ג י"ז-כ')

גם אם לא היה עפרון איש צר עין אומר הרבה ואינו עושה אפילו מעט כיצד זה לא התבייש לדרוש סכום כה גבוה לאחר שרגע קודם לכן הודיע שיתן את אחוזת הקבר בחינם לאברהם?

וביאר בספר ציוני דרך שהרשב"ם פירש שבאמת לא חזר בו ממש ואת המחיר הקרקע אמר רק

בדרך רמז כמי שרוצה לומר כי סכום זה קטן ואינו חשוב ולכן הוא נותן במתנה ואת הרמז הזה הבין אברהם שמיהר לשלם ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר ובזה אפשר לבאר מדוע נאמר וישמע אברהם אל עפרון ולא כתוב לעפרון שכן שמיעה לפלוני מובנה קבלת דרישתו אך שמיעה אל פלוני מובנה הבנת דבריו וההתבוננות בהם ובנדון דידן לא נשמע אברהם לעפרון שכן עפרון לא דרש ממנו מאומה אך הוא שמע אל עפרון וקיבל את רמיזותיו לתשלום של ארבע מאות שקלי הכסף, גם הוא"ו אשר במילה עפרן ואשר לדברי חז"ל באה ללמד על צרות עינו של עפרון אשר אמר הרבה ולא עשה אפילו מעט אינה אלא במעשה השקילה שעה שחזר בו עפרון מדבריו הראשונים, אך באמרו ארץ ארבע מאות שקל כסף וכו' מופיע שמו בכתוב מלא שהרי אז פירש רשב"ם טרם חזר בו מדבריו הראשונים ונמצא שלא קלקל אלא בקבלתו בפועל את הכסף.

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל (פרק כ"ד פסוק א')

כתוב במסכת בבא בתרא (קמ.) רבי יהודה אומר שהיתה לו בת ובכל שמה.

היכן מרומז דבר זה בפסוק? עוד יש להבין כיצד זה עשה הקב"ה נס ונולדה לאברהם אותה בת והלא אין הקב"ה עושה נס לחינם?

וביאר הדברי שאול שרצה הקב"ה להטיב לאברהם ולברכו בכל ההטבות שלא יחסר לו מכל דבר אשר בני אדם מתאווים לו ולכן חנן את אברהם גם בבת וזהו שדרשו חז"ל כי ממה שאמרה תורה שה' ברך את אברהם בכל בכל סוגי ההטבות שישנן מוכח שנולדה לו בת שכן רק אז אפשר לומר כי היה מבורך בכל.

ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ אשר לא תקח אשה לבני מכנעי אשר אנכי יושב בקרב (פרק כ"ד פסוק ג')

מה טעם פסל אברהם את בנות הכנעני והכשיר את בנות משפחתו שבארם אשר גם כן היו עובדות עבודה זרה ובמה נשתנו אלו מאלו?

וביאר הקדמונים שבנות כנען היו מושחתות במידות טבע והשחתת המידות הוא דבר העובר בתורשה מאב לבן ומשום כך לא רצה אברהם לבוא בקשרי חיתון עם שכאלו ובנות ארם אמנם היו גם כן מעובדי עבודה זרה אך השחתתן לא היתה אלא השחתה שבדעות אמונות כוזבות והשקפות אליליות אשר היו יסוד לפולחני האלילות שרווחו במקומן ודעות כוזבות ואמונות אינן תכונות תורשתיות ואינן ירושה הנאצלת מאב לבנו ולכן לא חשש אברהם מלהשתדך עם אלו שהרי בכך לא יפגום חלילה את צאצאיו.

ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יצאת אשר ילדה לבתואל בן מלכה אשת נחור אחי אברהם וכדה על שכמה (פרק כ"ד פסוק ט"ו)

לכאורה לפי דרכי משפט הלשון היה לכתוב ויהי טרם כלה הוא לדבר ולמה אמר ויהי הוא טרם כלה לדבר?

וביאר משך חכמה שלפי הנראה בשטחיות הבקשה של אליעזר היא הסיבה ומה שרבקה יצאה וכדה על שכמה הוא המסובב אולם האמת אינו כן כי ה' שרצה להראות שרבקה היא בת זיווגו של יצחק שם דברים אלו בפי אליעזר לעשות נסיון זה ואז ידע שרבקה היא בת זיווגו של יצחק ואם כן הרי יציאת רבקה היא הסיבה והמסובב שידבר אליעזר דיבורים אלו וזה שנרמז כאן שלא אמר ויהי טרם כלה הוא לדבר שמשמעו כאילו הוא המדבר והגורם אלא אמר ויהי הוא טרם כלה לדבר שלא הוא היה המדבר והאומר כביכול אלא היה מה'.

ותמהר ותער כדה אל השקת ותריך עוד אל הבאר לשאב ותשאב לכל גמליו (כ"ד כ')

מה טעם למהירות וריצה זו?

וביאר שני לוחות הברית שחכמה גדולה היתה כאן מצידה של רבקה לאחר שגמר אליעזר את שתייתו ונשארו מים בכדה של רבקה, לא ידעה כיצד לנהוג מחד גיסא אם תתן את שארית המים